

"...

I- İPTAL VE YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMLERİNİN GEREKÇESİ

"I. OLAY

Anayasa Mahkemesi, 08.05.2003 tarihinde 4839 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun emeklilik yaşını 65'ten 61'e düşüren hükümlerinin esas hakkında karar verilinceye kadar yürürlüklerinin durdurulmasına karar vermiştir.

Hükümet, Anayasa Mahkemesinin bu kararı sonucunda 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı iştirakçilerinin zorunlu emeklilik yaş haddine ilişkin bir düzenleme kalmadığını ve kamu düzenini ihlâl edecek nitelikte bir hukuksal boşluk doğduğunu ileri sürerek yeni bir kanun tasarısı hazırlamıştır.

Anayasa Mahkemesinin, konuyla ilgili iptal davası hakkında vereceği kararın gerekçeleri görülmeden, bu gerekçelere göre yeni bir düzenleme yapma gereği duyulmadan hazırlanan bu tasarı, pek çok bakımdan hakkında iptal davası açılmış olan 4839 sayılı Kanuna benzemektedir.

Bu tasarıda da zorunlu emeklilik yaş haddi 61 olarak belirlenmiş; 61 yaşını dolduranlar ile 65 yaş arasında olanların, 3 aydan 6 aya kadar değişen süreyle, 61 yaşını doldurmalarına 1 ay ile 5 ay kalanların ise, 1 aydan 5 aya kadar değişen süreyle görevde kalabilmeleri öngörülmüştür.

Bu tasarı TBMM'de, 08.07.2003 tarihinde kabul edilmiş ve Cumhurbaşkanı'nca 4919 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" olarak 15.07.2003 tarihli ve 25169 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

4919 sayılı Kanunda Anayasa'ya aykırı hükümler yer almaktadır. Anayasa'ya aykırı olan bu hükümlerin iptali ve uygulanmaları durumunda giderilmesi olanaksız hukukî durum ve zararlar ortaya çıkacağı için, iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüklerinin durdurulması istemi ile Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açılmıştır.

Aşağıda önce, 4919 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun söz konusu dava çerçevesinde iptali istenen hükümlerine yer verildikten sonra, Anayasa'ya aykırılıklarının genel gerekçeleri ortaya konulmuş ve daha sonra da, iptali istenen hükümlerle ilgili olarak genel gerekçe dışındaki aykırılık gerekçeleri açıklanmıştır.

II. İPTALİ İSTENEN HÜKÜMLER

1) 4919 Sayılı Kanunun Çerçeve 1 inci Maddesinin Değiştirdiği 5434 Sayılı Kanunun 40 ıncı Maddesinin Birinci Fıkrası

4919 sayılı Kanunun çerçeve 1 inci maddesinin değiştirdiği 5434 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası aynen şöyledir:

"İştirakçilerin görevleri ile ilişkilerinin kesilmesini gerektiren yaş haddi 61 yaşını doldurdukları tarihtir. 61 yaşını dolduranların açıktan ve naklen tayinleri yapılamaz. Ancak, personel kanunlarındaki yaş hadlerine ilişkin hükümler ile 43 üncü madde hükmü saklıdır."

2) 4919 Sayılı Kanunun Çerçeve 2 inci Maddesinin 5434 Sayılı Kanuna Eklediği Geçici Madde 215 in Birinci Fıkrası

Geçici Madde 215'in birinci fıkrası aynen şöyledir:

"GEÇİCİ MADDE 215.- 40 ıncı madde kapsamında bulunan iştirakçilerden;

a) Bu Kanunun yayımı tarihinde;

1. 61 yaşını doldurmuş olup 62 yaşını doldurmamış olanlar Kanunun yayımı tarihinden itibaren 6 ay,

2. 62 yaşını doldurmuş olup 63 yaşını doldurmamış olanlar Kanunun yayımı tarihinden itibaren 5 ay,

3. 63 yaşını doldurmuş olup 64 yaşını doldurmamış olanlar Kanunun yayımı tarihinden itibaren 4 ay,

4. 64 yaşını doldurmuş olup 65 yaşını doldurmamış olanlar Kanunun yayımı tarihinden itibaren 3 ay,

b) Bu Kanunun yayımı tarihinde 61 yaşını doldurmalarına;

1. 1 ay ve daha az süre kalanlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren 5 ay,

2. 1 aydan fazla 2 ay ve daha az süre kalanlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren 4 ay,

3. 2 aydan fazla 3 ay ve daha az süre kalanlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren 3 ay,

4. 3 aydan fazla 4 ay ve daha az süre kalanlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren 2 ay,

5. 4 aydan fazla 5 ay ve daha az süre kalanlar 61 yaşını doldurdukları tarihten itibaren 1 ay,

Süreyle ve 65 yaşını doldurdukları tarihi geçmemek üzere görevlerinde kalırlar."

III. ANAYASA'YA AYKIRILIK İDDİALARININ GEREKÇESİ

1) Genel Olarak

Anayasa'nın 2 nci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir hukuk devleti olduğu bildirilmiştir. Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasa'nın bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Hukukun üstünlüğünün egemen olduğu bir devlette, hukuk güvenliğinin sağlanması, hukuk devleti ilkesinin olmazsa olmaz koşuludur.

Bir hukuk devletinde kişinin hak ve özgürlüklerinin sınırları ve bunlar üzerinde yasakoyucuya tanınan sınırlandırma yetkisinin sınırlarının, kapsamının açık ve seçik bir biçimde hukuk kurallarıyla, özellikle anayasa ile belirlenmesi gerekir.

Anayasa'mızın 13 üncü maddesinde bu konu: "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz" ilkeleri ile hükme bağlanmıştır.

Anayasa'nın 48 ve 49 uncu maddelerinde düzenlenen çalışma hak ve özgürlükleri ile Anayasa'nın 60 ıncı maddesinde düzenlenen sosyal güvenlik hakkının sınırlandırılmasında da bu hükme uyulması, hukuk devleti ilkesi kadar, Anayasa'nın 11 nci maddesinde yer alan Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesinin de gereğidir. Bu sınırlandırmalarda ve düzenlemelerde gözetilecek önde gelen hususlardan birisi de, Anayasa'nın 10 uncu maddesinde ifade edilmiş olan kanun önünde eşitlik.

Anayasa'nın 5 inci maddesinde kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak, devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

Herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu öngören Anayasa'nın 60 ıncı maddesinin gerekçesinde, sosyal güvenlik hakkının, çalışanların yarını ve güvencesi olduğu belirtilmiştir. Sosyal güvenlik, bireylere ekonomik güvence sağlayan, onu belli olası zararlara karşı koruma işlevini üstlenen, sosyal zararlara karşı ekonomik yönden güçlü kılmayı amaçlayan kurumlar bütünüdür. Sosyal güvenliğin sağlanması, çağdaş toplumlarda insanların geleceğini güvence altına almaya, gönencini, huzurunu ve mutluluğunu sağlamaya yönelik etkinliklerin en önemlilerindendir.

4919 sayılı Kanunun çerçeve 1 inci maddesinin değiştirdiği 5434 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası ile, çerçeve 2 nci maddesinin 5434 sayılı Kanuna eklediği Geçici Madde 215'in birinci fıkrasında getirilen hükümler Anayasanın yukarıda belirtilen 2 nci, 5 inci, 10 uncu, 11 inci, 13 üncü, 48 inci, 49 uncu ve 60 ıncı maddelerine açıkça aykırıdır.

2) 4919 Sayılı Kanunun Çerçeve 1 inci Maddesinin Değiştirdiği 5434 Sayılı Kanunun 40 ıncı Maddesinin Birinci Fıkrasının Anayasaya Aykırılığı

4919 sayılı Kanunun çerçeve 1 inci maddesinin değiştirdiği 5434 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasında yapılan düzenleme ile Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı iştirakçilerinin görevleri ile ilişkilerinin kesilmesini gerektiren yaş haddi, 61 yaşını doldurdıkları tarih olarak belirlenmiştir.

Bu düzenleme Anayasa'nın pek çok maddesine açıkça aykırıdır.

Anayasa'nın 2 nci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir hukuk devleti olduğu bildirilmiştir. Hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan devlettir.

Sosyal hukuk devleti, toplum ve çalışma yaşamında adalete ve eşitliğe dayalı bir hukuk düzeni kurmak durumundadır. Böyle bir hukuk düzeni ise, her alanda olduğu gibi, sosyal güvenliğe ilişkin düzenlemelerde de, eşitlik, hukuk istikrarı, hukuk güvenliği ve kazanılmış hakların korunması ilkelerinin gözetilmesini zorunlu kılmaktadır.

Hukukun üstünlüğünün egemen olduğu bir devlette, hukuk güvenliğinin sağlanması hukuk devleti ilkesinin olmazsa olmaz koşuludur.

Yaşlılık, gerçekteşmesi yönünden diğer sosyal risklerden ayrı bir özelliğe sahiptir. Yasalarda emeklilik yaşının kesin olması nedeniyle, sigortalı, yarınını bu güvenlik içinde planlamaktadır. Sosyal devlet, sosyal adaletin, refahın ve güvenliğin gerçekteşmesini sağlayan devlettir. Sosyal güvenlik kuruluşları, çalışanların geleceğine ilişkin güvenliğini sağlamak durumundadır. Bu sağlanamadığı takdirde sosyal güvenlik kavramından da bahsedilemez. Bu nedenle, sosyal güvenlik sisteminde yapılan değişikliklerin hukuk devletinde olması gereken hukuk güvenliğini zedelemeyecek biçimde adil, makul ve ölçülü olması zorunludur.

Kişilerin koşulları kanunla belirlenmiş bir statüye, devlete ve hukukî istikrara güvenerek girmelerinden ve kamu görevlisi olmalarından sonra bu statüde kanunla makul nedeni olmayan ve ölçüsüz biçimde hakları kısıtlayıcı değişiklikler yapılması, hukuk güvenliğine, kazanılmış haklara ve dolayısı ile hukuk devleti ilkesine aykırı düşmektedir. Bu tür düzenlemeleri yapan kanunların, ancak yayımlandıkları tarihten itibaren işe girecekler için uygulanması veya getirdikleri yeni statüye, kazanılmış hakları koruyacak makul, adil ve ölçülü bir geçiş sağlanması halinde, değinilen aykırılıklar giderilebilir.

Söz konusu 40 ıncı maddenin değiştirilen birinci fıkrasında ise, zorunlu emeklilik yaş sınırının halen çalışmakta olanları da kapsayacak biçimde ve yeterli bir kademeli geçiş olanağı sağlanmadan indirilmiş olması, aynı zamanda yapılan düzenlemenin makul, adil ve ölçülü olmaktan uzak bulunması, hukuk güvenliği, sosyal adalet, sosyal güvenlik ve dolayısı ile Anayasa'nın 2 nci maddesinde yer alan sosyal hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

Anayasa'nın 5 inci maddesinde ise kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

Herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu öngören Anayasa'nın 60 ıncı maddesinin gerekçesinde, sosyal güvenlik hakkının, çalışanların yarını ve güvencesi olduğu belirtilmiştir.

Devlet, sosyal güvenlik işlevini Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ - Kur gibi sosyal güvenlik kurumları aracılığı ile yerine getirmektedir. Kuşkusuz, sosyal güvenliğı sağlamak için kurumsal yapılaştırmayı gerçekleştiren devlet; onu korumakla da yükümlüdür.

Devlet'in sosyal güvenlik sistemini ve kurumlarını koruma görevi, yasama organının kanunları kabul ederken, sosyal güvenlik kurumlarını güçlü bir malî yapıda tutmasını ve aktüeryal denge hesabını gözetmesini zorunlu kılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin E.1999/42, K.2001/41 sayılı kararında; "Türkiye'nin demografik yapısı konusunda veri olarak kabul edilen resmi belgelerde ortalama yaşam süresinin yükseldiğı, buna karşın, sosyal güvenlik kurumlarına bağılı olarak çalışanların emeklilikleri için öngörülen yaş haddi ve prim ödeme gün sayısının düşürülmesinin kurumların finansman sorununun daha da büyümesine yol açtığı, sosyal güvenlik kuruluşlarının işlevlerini yerine getirebilmeleri için belirtilen olumsuzlukların ortadan kaldırılması amacı ile çalışanların emekli yaş haddi ve prim ödeme gün sayılarının belirli bir ölçü ve denge gözetilerek yükseltilmesinin sosyal güvenlik hakkını ortadan kaldıran veya onu kullanılamayacak ölçüde sınırlayan bir düzenleme olarak nitelendirilemeyeceğı" hususlarına dikkat çekilerek; emeklilik yaş sınırının yükseltilmesinin Anayasaya uygun olduğuna karar verilmiştir.

4919 sayılı Kanun ise, Anayasa Mahkemesi kararında ifade edilen görüşlere ters bir yaklaşımla, bu kez de evvelce 65 olan zorunlu emeklilik yaş haddini 61'e indirmektedir. Bu düzenlemenin, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı'nın finansman sorununun daha da büyümesine yol açacağı, bu durumun ise, Anayasa'nın 65 inci maddesindeki Devlet'in sosyal güvenlik sistemini ve kurumlarını koruma görevi ile bağdaşmayacağı açıktır. Çünkü resmî istatistikler Türkiye'de nüfusun giderek yaşlanmakta olduğunu ve önümüzdeki yıllarda 60 yaş üstü nüfusun toplam nüfustaki payının yakın geçmişle karşılaştırılamayacak kadar yükseleceğini ortaya koymaktadır. Bunun sonucunda da, yaşlanan nüfusun sosyal güvenlik harcamalarına getireceğı yük, zorunlu emeklilik yaş sınırının düşürülmesi ile daha da artacaktır. Böyle bir durumun, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı'nın aktüeryal dengelerini hızla bozacağı ortadadır.

Zorunlu emeklilik yaş sınırının makul, adil ve ölçülü bir kademeli geçiş sağlanmadan aniden düşürülmesinin, kamu yönetimindeki insan kaynağının yetiştirilmesi, hizmette aksama ve yönetim boşluğu olmaması amacıyla yürütölen plan ve programların kesintiye uğramasına neden olacağı da yadsınamaz.

Ölke yönetiminde görev ve sorumluluk üstlenmiş her meslek kesiminden deneyimli kamu görevlilerini söz konusu kanunla, daha erken emekli olmaya zorlamanın; ölkenin içinde bulunduğu iç ve dış koşullar, ölke çıkarları ve kamu hizmetlerinin gerekleri, dolayısı ile kamu yararı ile bağdaştırılması da olanaksızdır.

İktidar partisi yöneticilerinin yapmış olduğu bazı açıklamalar, bu düzenlemenin arkasında kamu yararından çok, iktidarın dünya görüşüyle uyumlu bir kadrolaşmayı gerçekleştirmek amacı bulunduğu kuşkusunun doğmasına yol açmaktadır.

Başbakan ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 18 Nisan 2003 tarihinde Ankara Sanayi Odası Genişletilmiş Meclis Toplantısında yaptığı konuşmada sarfettiği "Bizim şu anda düşündüğümüz, gerçekleştirebilirsek olması gereken; siyasi iktidar, üst bürokrasisi ile gelmeli, üst bürokrasisi ile gitmelidir. Olanması gereken budur. Niye' Benim frekansım tutacak, ilkeleri paylaşacağız. Hangi iş yerinde bir yönetim, istemediği bir adamı, Allahaşkına barındırır' Vücut dilini yakalayabilecek, hani Anadolu tabiriyle leb demeden leblebiyi anlayacak yöneticiyi yanında bulundurur. Bunun dışındakini oraya sokmaz ..." sözleri de iktidarın bürokrasi ile ilgili emel ve düşüncelerini, bu tür kuşkuları doğrular biçimde ortaya koymaktadır.

Söz konusu düzenlemenin kamu yararı amacı ile bağdaştırılmasını engelleyen bir husus da; bu düzenlemede, tıpkı 5434 sayılı Kanunun değiştirilen 40 ıncı maddesinin (b) fıkrasında yapıldığı gibi, temininde güçlük çekilen meslek gruplarından gelenler örneğin tıp doktorları ve üniversite öğretim üyesi sıfatını taşımayan üniversite öğretim elemanları, bilgi ve deneyimine ihtiyaç duyulan örneğin büyükelçi ve daimi temsilci sıfatıyla görevde bulunmayan Dışişleri Bakanlığı ve diğer bakanlıkların üst düzey bürokratları, valiler, toplumsal yaşama katkıları asla yaşla ölçülemeyecek olan sanatçılarımız ve benzerleri için, zorunlu emeklilik yaş sınırını 61'den yukarıya çeken özel hükümler getirilmemesidir. Çünkü toplumun gereksinimini bugün bile karşılayamayacak sayıda az eleman bulunan bu tür meslek gruplarından gelenlerin erken emekliliğe sevk edilmesinden en büyük zararı toplum görecektir.

Diğer yandan iştirakçilerin görevleri ile ilişkilerinin kesilmesini gerektiren yaş sınırının 65'ten 61'e indirilmesi nedeniyle, Anayasamızın 48 ve 49 uncu maddesindeki çalışma hak ve özgürlüklerinin, Anayasanın 13 üncü maddesine aykırı bir biçimde sınırlandırıldığının da söylenmesi gerekmektedir. Bu düzenleme, demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırıdır. Çağdaş demokrasilerde görülen zorunlu emeklilik yaş sınırının altında bir yaş sınırı belirlenerek, kişilerin çalışma hak ve özgürlüğü ölçüsüzce sınırlandırılmaktadır. Bu sınırlandırma, aynı zamanda, Anayasada söz konusu hak ve özgürlüklerle ilgili maddelerde gösterilen sınırlandırma nedenlerine de uygun değildir.

Ayrıca Anayasa'nın 13 üncü maddesi, hak ve özgürlüklerin ancak Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun biçimde sınırlandırılacağını ifade etmektedir.

Anayasa'da yer alan ilkelerden biri de "kanun önünde eşitlik"tir. Bu ilkenin düzenlendiği Anayasa'nın 10 uncu maddesinde; herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu ve hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağı bildirilmektedir.

4919 sayılı Kanunla zorunlu emeklilik yaş sınırının 61'e indirilerek çağdaş demokrasilerde görülenlerden daha aşağı bir yaş sınırı belirlenmesi, bir yerde çalışma hak ve özgürlüklerinin, ölçüsüz bir yaşa dayalı ayırım anlayışıyla Anayasa'nın 10 uncu maddesine aykırı biçimde sınırlandırıldığını da göstermektedir.

Avrupa Birliği'nin 2000/78/EC sayı ve 27 Kasım 2000 tarihli Konsey direktifinin 25 sayılı paragrafında, iş yaşamındaki yaşa dayalı ayrımcılığın kaldırılmasının gerekliliği ifade edilirken; söz konusu direktifin 18 inci maddesinde de üye devletlere bu konuda 2003 yılı sonuna kadar önlem almak görevi verilmiştir.

Avrupa Birliği üyeleri bu direktifler doğrultusunda gerekli önlemleri almaya ve düzenlemeleri yapmaya başlamışlardır. Bu bağlamda zorunlu emeklilik yaş sınırı düşük olan kimi ülkelerde, örneğin İngiltere'de, bu sınırın yükseltilmesi yoluna gidilmektedir.

Bu gelişmeler, zorunlu emeklilik yaş sınırının indirilmesinin, çağdaş demokrasiler bakımından gerekli ve olumlu bir davranış olarak algılanmadığını da göstermektedir.

5434 sayılı Kanunun değiştirilen 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasının, Anayasanın çeşitli hükümlerine aykırı olması, Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkelerinin ve dolayısı ile Anayasa'nın 11 inci maddesinin de ihlâli sonucuna yol açmaktadır;

Yukarıda açıklanan nedenlerle, 4919 sayılı Kanunun çerçeve 1 inci maddesinin değiştirdiği 5434 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası, Anayasanın 2 ıncı maddesindeki sosyal hukuk devleti ilkesine; 5 inci maddesindeki devletin temel amaç ve görevlerine; 10 uncu maddesindeki kanun önünde eşitlik ilkesine; 11 inci maddesindeki Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesine; 13 üncü maddesindeki "temel hak ve hürriyetlerin Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülüğe uygun olarak sınırlandırılabilmesi" ilkesine; 48 inci maddedeki çalışma ve sözleşme hürriyetine; 49 uncu maddedeki çalışma hakkına ve 60 ıncı maddesindeki sosyal güvenlik hakkına aykırı olduğundan, iptali gerekmektedir.

3) 4919 Sayılı Kanunun Çerçeve 2 nci Maddesinin 5434 Sayılı Kanuna Eklediği Geçici Madde 215'in Birinci Fıkrasının Anayasaya Aykırılığı

Geçici Madde 215'in birinci fıkrasındaki düzenlemeye göre, 61 yaşını dolduranlar ile 65 yaş arasında olanlar, 3 aydan 6 aya kadar değişen süreyle; 61 yaşını doldurmalarına 1 ay ile 5 ay kalanlar ise, 1 aydan 5 aya kadar değişen süreyle görevde kalabileceklerdir.

Anayasa Mahkemesinin kimi hükümlerinin yürürlüğünü durdurduğu 4839 sayılı Kanundan farklı olarak 4919 sayılı Kanunda, emekli edilecekler için kademeli geçiş öngörülmüştür. Ancak öngörülen süreler makul, ölçülü ve adil değildir. Kademeli geçiş için öngörülen süreler fevkalade kısa tutulmuştur. Getirilen düzenlemeyle 61 yaşını dolduranlar ile 65 yaş arasında olanlar, 3 aydan 6 aya kadar değişen süreyle, 61 yaşını doldurmalarına 1 ay ile 5 ay kalanlar ise, 1 aydan 5 aya kadar değişen süreyle görevde kalabileceklerdir.

Anayasa'nın 2 nci maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan tüm işlem ve eylemlerinde hukuk kurallarına bağlı, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurmayı amaçlayan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasa koyucunun da uymak zorunda olduğu hukukun temel ilkeleri ve Anayasa'nın bulunduğu bilincinden uzaklaşmayan devlettir.

Hukukun üstünlüğünün egemen olduğu bir devlette hukuk güvenliğinin sağlanması hukuk devleti ilkesinin olmazsa olmaz koşuludur. Anayasa'nın 5 inci maddesinde ise kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlandıran siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu öngören Anayasa'nın 60 ıncı maddesinin gerekçesinde, sosyal güvenlik hakkının, çalışanların yarını ve güvencesi olduğu belirtilmiştir.

Diğer taraftan Sosyal güvenlik kuruluşları, çalışanların geleceğine ilişkin güvenini sağlamak durumundadır. Bu nedenle, sosyal güvenlik sisteminde yapılan değişikliklerin hukuk devletinde olması gereken hukuk güvenliğini zedelemeyecek biçimde adil, makul ve ölçülü olması zorunludur.

Bu gerçeklere karşın, söz konusu 4919 sayılı Kanunla 5434 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerle, zorunlu emeklilik yaşı aniden 65'den 61'e indirilmiş, hukuk güvenliği açısından makul ve ölçülü bir geçiş dönemi öngörülmemiş; halen görevde olanlar da yeni düzenlemenin kapsamına alınmıştır. Getirilen kademeli geçişe ilişkin süreler, herkesin makul bulacağı adil süreler değildir, 3 aydan 6 aya veya 1 aydan 5 aya kadar değişen sürelerle ölçülülüğün sağlanamayacağı açıktır.

Söz konusu fıkranın, makul ve ölçülü bir düzenleme getirmeyişi, Anayasa'nın 48 ve 49 uncu maddelerinde yer alan çalışma hakkının da, Anayasa'da yer almayan nedenlerle ve ölçüsüzce, Anayasa'nın 13 üncü maddesine aykırı olarak sınırlandırılması sonucunu doğurmuştur.

Getirilen düzenleme ile hukukî statüleri kanunla oluşturulan ve bu statü kurallarına güvenerek geleceklerini tasarlayan kamu görevlilerinin kazanılmış hakları, sosyal güvenlik beklentileri ve sosyal durumları zedelenmiştir. Böyle bir durumun sosyal bir hukuk devletinde olması gereken istikrar, kazanılmış haklara saygı, hukukî belirlilik ve hukuk güvenliği nitelikleriyle bağdaşmayacağı da açıktır. Kamu alanında, kamu görevlilerinin kamu görevlisi statüsüne girdikten sonra özlük haklarını kısıtlayan düzenlemelerin, ancak yürürlüğe girdikleri tarihten sonra işe gireceklere uygulanması, hukuk istikrarı ve hukuk güvenliğinin gereğidir. Ancak, 5434 sayılı Kanuna eklenen Geçici Madde 215'in birinci fıkrasında halen çalışmakta olanlara da yeni yaş haddi uygulanmakta ve böylece hukuk güvenliğine, hukuk istikrarına, sosyal güvenliğe ve dolayısı ile Anayasa'nın 2 nci maddesinde yer alan sosyal hukuk devleti ilkesine aykırı bir durum ortaya çıkmaktadır.

1999 yılında 4447 sayılı Kanunun 26 ncı maddesiyle 5434 sayılı Kanuna Geçici 205 ve 206 ncı maddeler eklenmiş ve kadın iştirakçilerden 20, erkek iştirakçilerden 25 fiili hizmet yılını dolduranlara istekleri üzerine emekli aylığı bağlanacağı hükme bağlandıktan sonra, emeklilik hizmet sürelerini doldurmaya 2 yıldan az kalan iştirakçilerle 10 yıldan az kalan iştirakçiler için 43 den 56 yaşına kadar değişen yaşları doldurmaları ve kadın iştirakçilerin 20, erkek iştirakçilerin 25 fiili hizmet sürelerini tamamlamaları halinde istekleri üzerine emekli aylığı bağlanacağı kuralı getirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi yapılan kademeli geçişe ilişkin bu düzenlemeyi makul, adil ve ölçülü görmeyerek, Anayasa'nın 2, 5 ve 60 ncı maddelerine aykırı bulmuştur. (23.02.2001 tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı, E. 1999/42, K. 2001/41)

Geçici Madde 215'de yapılan kademeli geçişe ilişkin düzenleme de, söz konusu iptal kararının dayandığı gerekçeler çerçevesinde makul, adil ve ölçülü olmadığından, Anayasa'nın 2, 5 ve 60 ncı maddelerine aykırıdır.

Anayasa'nın çeşitli maddelerine aykırı bir düzenlemenin ise Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkeleri ve bu ilkelerin yer aldığı Anayasa'nın 11. maddesi ile çelişeceği açıktır.

4919 sayılı Kanunun, çerçeve 2 nci maddesi ile 5434 sayılı Kanuna eklenen Geçici Madde 215'in birinci fıkrası yukarıda açıklanan nedenlerle, Anayasanın 2 nci maddesindeki

sosyal hukuk devleti ilkesine; 5 inci maddesindeki devletin temel amaç ve görevlerine; 11 inci maddesindeki Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesine; 13 üncü maddesindeki temel hak ve hürriyetlerin ölçülülük ilkesi doğrultusunda ve bu hak ve özgürlüklerle ilgili maddelerde gösterilen nedenlerle sınırlandırılabilceğı ilkesine"; çalışma hak ve özgürlüklerini düzenleyen Anayasa'nın 48 ve 49 uncu maddelerine ve 60 ıncı maddesindeki sosyal güvenlik haklarına aykırı olup, iptali gerekmektedir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Anayasa Mahkemesinin 4869 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun emeklilik yaşını 65'ten 61'e düşüren hükümlerinin esas hakkında karar verilinceye kadar yürürlüklerinin durdurulmasına ilişkin kararı yayınlanana kadar, 61 yaşını doldurdukları için emekli edilen kamu görevlileri büyük mağduriyetlere uğramışlardır. Bunların mağduriyetleri, Anayasa Mahkemesi'nin yürürlüğü durdurma kararından sonra sona ermiştir.

08.07.2003 tarih ve 4919 sayılı Kanunun çerçeve 1 inci maddesinin değıştirdiğı 5434 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin Anayasa'nın 2, 5, 10, 11, 13, 48, 49 ve 60 ıncı maddelerine açıkça aykırı olan birinci fıkrasının ve yine 4919 sayılı Kanunun çerçeve 2 nci maddesiyle 5434 sayılı Kanuna eklenen Geçici Madde 215'in Anayasa'nın 2, 5, 11, 13, 48, 49 ve 60 ıncı maddelerine açıkça aykırı olan birinci fıkrasının, uygulanması da, yine ileride giderilmesi güç hatta olanaksız bir takım hukuki durum ve zararlara neden olabilecektir. Bu durum ve zararların oluşmasını engelleyebilmek ve kamu görevlilerini, görevlerinin son yıllarında hiç haketmedikleri sıkıntıları yaşamaktan kurtarabilmek için, iptal davası sonuçlanıncaya kadar, söz konusu hükümlerin yürürlüklerinin durdurulması gerekmektedir.

V. SONUÇ VE İSTEM

Yukarıda açıklanan gerekçelerle:

1. 08.07.2003 tarih ve 4919 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un

a- Çerçeve 1 inci maddesinin değıştirdiğı 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'nın 2, 5, 10,11,13, 48, 49 ve 60 ıncı maddelerine aykırı olduğu için iptaline

b- Çerçeve 2 nci maddesinin 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa eklediğı Geçici Madde 215'in birinci fıkrasının, Anayasa'nın 2, 5, 11, 13, 48, 49 ve 60 ıncı maddelerine aykırı olduğu için iptaline,

2. 08.07.2003 tarih ve 4919 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un; çerçeve 1 inci maddesinin değıştirdiğı 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası ile 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa eklediğı Geçici Madde 215'in birinci fıkrasının, açıkça Anayasa'ya aykırı olup uygulanmaları halinde giderilmesi hukukî zarar ve durumlar doğacağı için, iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüklerinin durdurulmasına,

karar verilmesine ilişkin istemimizi saygı ile arz ederiz. 18.7.2003""

Esas Sayısı : 2003/67
Karar Sayısı : 2003/88